

makologi hos eldre og hos barn. For mer spesielt interesserte er det til slutt to kapitler om psykonevroimmunologi og endokoider. Boken avsluttes godt med tabell over interaksjoner, en ordliste, oppsett over vanlige salgsnavn koblet med generiske navn, et meget omfattende register og en begrenset referanseliste med oppdaterte forslag til videre lesing.

Referanselisten er for knapp. Selv verk som blir referert til mange ganger, er ikke tatt med. Jeg savner omtale av fenomener som serotoninergt syndrom og malignt nevroleptikas syndrom. I kapitlet om serotonin er ikke blodplater nevnt. Bare i én setning i hele boken omtales biologiske tester for depresjon eller avhengighet. Jeg kunne nevne mange slike valg som Leonard har gjort. Men disse valgene har antakelig forfatteren gjort for å lage en lesbar grunnbok for klinikere og studenter. Det har han klart. Til tross for sine mangler er dette nødvendig lesing for mange av oss. Jeg (an)befaler boken på det sterkeste.

Jørgen G. Bramness

Divisjon for rettsstoksikologi og rusmiddelforskning
Nasjonalt folkehelseinstitutt

Litteratur

1. Stahl SM. Essential psychopharmacology: neuroscientific basis and practical applications. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.

Kulturradikaler i hvit frakk

Siv Frøydis Berg

Den unge Karl Evang og utvidelsen av helsebegrepet

– en idéhistorisk fortelling om sosialmedisinens fremvekst i norsk mellomkrigstid. 172 s. Oslo: Solum Forlag, 2002. Pris NOK 280 ISBN 82-560-1370-2

Karl Evang (1902–81) var helsedirektør så lenge (fra 1938 til 1972) at for mange av oss er han Helsedirektøren. I løpet av de siste 15 årene har han fått sitt minnesmerke i to viktige bøker. Først ut var historikeren Terje Nordby med en monografi, sist var det Rune Slagstad som tok ham med som en av våre nasjonale strateger, en som «mer enn noen annen satte ... sitt stempel på norsk helsestell i arbeiderpartistatens periode».

Karl Evang ble eksemplet på makt og maktutøvelse i helsevesenet. Vi hadde, med Slagstads ord, i mange år «det egenartede arrangementet at Evang så å si hadde svake sosialministre under seg. Først da Gudmund Harlem ble sosialminister i 1955, fikk helsedirektøren en sosialminister ved sin side».

Idéhistorikeren Siv Frøydis Berg har, heldigvis både for oss lesere og for Evangs ettermæle, utvidet sin hovedoppgave fra 2000 til en bok om den unge Karl Evang og helsebegrepet. Den fortjener stor oppmerksomhet.

Evang var ikke den første norske medisiner som interesserte seg for samfunn og helse, det ville vært merkelig. Fra Universitetets start i 1814 ble de kommende leger undervist i «Sundhedspolitik», og fakultetets fjerde professor, Frederik Holst (1791–1871), ble i 1824 professor i «politica medica».

Evang ble imidlertid i overveldende grad et eksempel på dette helsesynet – først en opprører mot et individualistisk helse- og sykdomssyn, senere en pådriver i oppbyggingen av velferdsstatens helsevesen. Det arbeid han som grunnlegger og leder av Socialistiske Lægers forening utførte var nybrottsarbeid. Sosialmedisineren Axel Strøm (1901–85) hevdet mange år senere at foreningen «la grunnlaget for sosialmedisinen i Norge i mellomkrigsårene».

Den 1800-tallsutvikling som var forutsetningen for 1920- og 30-årenes radikaliserings, også av helsevesenet, dekkes innledningsvis i Bergs bok. 1920-årene fremstår i hennes fremstilling ikke i et historisk vakuum. På bokens forside gjengis nr. 9/1934 av *Populært tidsskrift for seksuell opplysning og helseleære*. Også det var et resultat av Evangs arbeid og flid. Han verken skapte eller drev tidsskriftet alene, men ingen er i tvil om at han var den viktigste forutsetning for dets eksistens. Flere med bakgrunn i det intellektuelle Mot Dag-miljøet deltok i arbeidet, bl.a. Evangs kone Gerda.

I dag er det vanskelig å forstå hva arbeidet med «frivillig fødselsregulering» betydde for den fysiske og psykiske folkehelsen. Det var få prevensjonsmidler, men noen var det. Det avgjørende var å tore å snakke om dem, våge å sette ord på at det fantes en seksualitet, ikke bare til nytte, men like mye til glede. Og at skyld ødela for gleden. Numrene kom i opplag på over 30 000, nummeret om onani i 120 000 eksemplarer. Evang behandlet ikke et tema for de få interesserte.

Mot Dag er behandlet bredere andre steder, men Berg setter Evangs helsepolitiske virksomhet inn i den politiske og samfunnsmessige ramme den hører hjemme. Hun tar for seg hva som preget hans syn på helse- og sykdomsbegrepene, syn som senere kom sterkt til uttrykk i hans arbeid i norsk embetsverk og i WHO. Hun viser også at kulturradikalismen ikke først og fremst er av interesse for litteraturvitere. Det er i denne boken snakk om den kanskje viktigste kulturradikale innsats i norsk mellomkrigstid.

I en tid da det individualiserte helsesyn igjen har vind i seilene og nedbygging av velferdsstaten står på den politiske dagsordenen, er det grunn til å minne om hvor kort tid det er siden oppbyggingen av velferdsstaten startet, og hva som var de samfunnsmessige forutsetninger for den.

Per E. Børdahl

Kvinneklinikk
Haukeland Universitetssykehus

Histologi på en-to-tre

David H. Cormack

PDQ Histology

224 s, tab, ill. Ontario: BC Decker, 2003.

Pris USD 25

ISBN 1-55009-187-5

PDQ Histology er en kortfattet, instruktiv og forbillig godt illustrert kortversjon av hovedelementene i cytologi og histologi, altså en håndbok i mikroskopisk anatomi for medisinstudenter. Forkortelsen PDQ i boktittelen står for «pretty darned quick» –

med andre ord vil forfatteren gi en lynrask oversikt over et stort og overveldende fagområde. Boken kan brukes som en innføring i faget og som en grei oppsummering før eksamen. At den foreligger i paperbackutgave og er beskjeden i både vekt og format, gjør at den er lett å ha med seg i sekken og ikke minst inn i mikroskopisalen.

Leserens oppmerksomhet rettes mot grunnleggende anatomiske strukturer som fremkommer i cytologiske og histologiske snitt. I de første sju kapitlene, som utgjør nesten halve boken, redegjøres det for kriterier for å definere og identifisere basale vevstyper og undergrupper av disse: epitel, bindevev (herunder bein- og bloddannende celler og lymfoid vev), nervevev og muskelvev. Så følger åtte kapitler om mikroskopisk anatomi i sentrale organsystemer, fra kretsløp og fordøyelse til endokrine og reproduktive funksjoner.

Bokens absolutte styrke er den visuelle rikdom som kommer til uttrykk gjennom veldefinerte fargefotografier, elektronmikroskopiske bilder og skjematisk fremstillinger av ørsmå vevsstrukturer. De fleste kapitler inneholder summariske tabeller med hovedbegreper og hovedpunkter man bør feste seg ved. Teksten er kompakt og poengtert, dog har den vesentlige mangler. Særlig er basale emner som mikrocellulær anatomi og celledeling overfladisk behandlet, og her må studenten supplere med fordypningslitteratur. Når det er sagt, skal man ikke glemme utgangspunktet, nemlig bokstavene PDQ: Leseren skal kvikt lære å gjenkjenne mikroanatomiske detaljer og få et overblikk over faget. En slik bok har forfatteren fullt ut lyktes med å skape, og derfor vil det være nokså søkt å sammenlikne dette kompendiet med større og tykkere lærebøker. Nevnes må også at det følger med en CD-ROM som inneholder test-deg-selv-oppgaver samt «multiple choice»-spørsmål. Boken er et godt pedagogisk verktøy og kan varmt anbefales.

Tom Sundar

Tidsskriftet